

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТЮБЕШИУ

Къыралны Сауутланган кючлерини культура эм соллу патриот паркыны филиалын КъМР-де къурауну юсюнден селешингенди

Тюнене Правительствону Юйюнде КъМР-ни Башчысы **Юрий Коков** 58-чи битеулю аскер армияны командующийи генерал-майор **Евгений Никифоров** бла ишчи тюбешиу бардырганды. Ала бизни республиканы тийресинде Россей Федерацияны Сауутланган кючлерини культура эм соллу патриот паркыны филиалын къурауну юсюнден селешгенди.

Анда бир ненча музей эмда тарых-мемориал комплекс, макет полигонла, спорт сооруженияла, сауутланы эмда аскер техниканы юлгюлерини кермюч экспозициялары, уллу маданият тюбешиуле бла жамауат жыйылыула бардырчы тематикалы жерле болурга тийишлиди.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствону пресс-службасы.

ВИДЕОКОНФЕРЕНЦИЯ

Сабанланы буз уруудан сакълауну мадарлары излегендиле

РФ-ни Эл мюлк министрствосунда бу кюнледе бардырылган видеоконференцияда сёз сабанланы буз ургъандан эмда къыйын табийгъат болумладан сакълауну юсюнден баргъанды. Бизни республикадан аны ишине КъМР-ни Правительствону Председателини биринчи орунбасары – эл мюлк министр **Сергей Говоров**, аны орунбасары **Мачраил Шетов** эмда Шимал Кавказны метеорология эмда башха геофизика болумланы тюрлендириу жаны бла сауутланган службасыны башчысы **Чочайланы Хызыр** да къатышхандыла,

деп билдиргендиле министрстводан.

Россей Федерацияны эл мюлк министрини биринчи орунбасары **Джамбулат Хатуов** айтханыча, кеп регионла-

да, бегирек да Шимал Кавказ эмда Юг федерал округлада, сабанлагъа буз уруп бек уллу хата салычуду.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Болум

Тырныаузда ырхы ызны тазалау, суу жагъаланы бегитиу жумушла тамамлана турадыла

Тырныаузда Бахсан сууну жагъаларын бегитиу эмда тюбюн теренирек этиу жаны бла ишле былтыр кюз артындан бери дайым бардырыладыла. 2017 жылда 14-15 августда ырхы келтирген ташла бла топуракъ черекни аллын тыйып къойгъан эди. Андан а суу иги да кетюрюлюп,

ырхы ызны да бегитгенди.

Бююнлюкде тазалау ишле Гирхожан бла Бахсан бирге къошулган жерде бардырыладыла. Анда ишлеген техника саны онекиден онсегизге дери жетеди. Суу ыз тазаланганы бла бирге мындан ары башындан келген балчыкъ Бахсанга тюшмезча мадарла да этиледиле.

Гирхожан сууда да ырхы ызны тазалау ишле бошалыргъа аз къалганды. Объектде жер къазычу 4 техника эмда юзмезни бла топуракъны ташычу 10 чакълы бир автомашина ишлейди. Бийик тау геофизика институту бла МЧС-ни специалистлери Элбрус районну бла Тырныауз шахарны администрацияларында урунганла бла бирге черекни баш жанын тинтедиле. Вертолётдан да халгъа дайым тегерекге-башха къаралады, къоркчуу тюшгенлей, аны юсюнден халкъгъа терк билдирип къыарыла.

Алиса ТАРИМ,
Элбрус районну администрациясыны
пресс-службасыны башчысы.

Къабарты-Малкъар Республикада Промышленность продукцияны законсуз сатыуугъа къажай комиссияны Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2015 жылда 14 июльда чыгъарылган 101-УГ номерли Указы бла къабыл керюлген къауумна тюрлениуле кийириуну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1. Къабарты-Малкъар Республикада Промышленность продукцияны законсуз сатыуугъа къажай комиссияны Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны «Къабарты-Малкъар Республикада Промышленность продукцияны законсуз сатыуугъа къажай комиссияны юсюнден» 2015 жылда 14 июльда чыгъарылган 101-УГ номерли Указы бла къабыл керюлген къауумна быллай тюрлениуле кийирирге:

а) Комиссияны къауумна бу адамланы къошаргъа:

Ахубеков Ш. А. – Къабарты-Малкъар Республиканы промышленности эмда са-

тыу-алыу министри

Губачиков А. Ю. – Федерал налог службаны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениыны башчысы;

б) **Р. З. Абдулхаликовну** къулгъун жангъдан быллай жаргъа: «Ветеринар эмда фитосанитар надзорну федерал службасыны Къабарты-Малкъар Республикада бла Шимал Осетия-Алания Республикада Управлениыны башчысы»;

в) **З. Г. А. Губашиевни,** **М. А. Керефовну** Комиссияны къауумундан кетерирге.

2. Бу Указ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Ю. КОКОВ**
Нальчик шахар, 2018 жыл 18 июль, №111-УГ

Белгилеу

Прокуроргъа – къырал саугъа

КъМР-ни прокуроруну орунбасары Артур Махов «Ата журтну аллында къыйны ючюн» деген 2-чи даражалы орденни майдалы бла саугаланганды. Ол жаны бла Указгъа РФ-ни Президенти быйыл 13 июнда къол салганды.

Пресс-конференция

Череклени бла кёллени халлары къоркчуулу тыйюлгюле

Орта кюн Нальчикде «Къабарты-Малкъар» ГТРК-да бююнлюкде республикада табийгъат болумла бла байламлы халгъа жораланган пресс-конференция бардырылганды. Анга РФ-ни МЧС-ни КъМР-де Баш управлениясыны Граждан къоруулау жаны бла упарвлениысыны таматасыны къуллугъун толтургъан Аналаны Магомет, Элбрус районну администрациясыны башчысыны орунбасары Мухамед Азубеков, КъМР-ни «Жол мюлк управлениясы» къырал казначей учреждениясыны

таматасы Рафаэль Аюкян эм Бийик тау-геофизика институту илму къуллукъчусу Михаил Докукин къатышхандыла.

Барыбыз да билгенден, июльда Элбрус районда Бахсан черек кетюрюлюп, жоллагъа бла бир ненча энчи иели мюлкlege заран тюшюргенди. Журналистле бла тюбешиуде специалистле аланы сылтауларыны юслеринден эм быллай болум къайтарылмазча къаллай тинтиуле бла жумушла тамамланганларыны юсюнден айтхандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Череклени бла кёллени халлары кьоркьуулу тьююлдюле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Аналаны Магомет чертгенича, арт 15 жылны ичинде саулай дуняда да кыйын табиьгъат болумланы саны эки кереге ёсгенди. Къабарты-Малкъарда да хал анга кёредди. Биз жашаган жерде шайтан желден бла цунамиден къалган битёу башха затла болургъа боллукъдула.

- Сёз ючюн куртланы юслеринден айтсакъ, къар юзюлюп келиучю жерлени саны 132-ге жетеди. Ырхы келиучю ызланы саны отуз тёртдю. Аладан келген суула биогонлюкде 22 элни басаргъа боллукъдула. Ол себепден тохтаусуз тинтиуле бардыргъанлай, халгъа эс бёлгенлей турабыз, - дегенди Магомет Азретович.

Биринчи соруу а Михаил Докукинне болгъанды. Андан «Къабарты-Малкъар» ГТРК-ны корреспонденти Кубадийланы Нуржан кёп болмай вертолёт бла Бахсан сууну башында бардырылган тинтиу ишлени ахыр эсебин билдирге суйгенди. Михаил Дмитриевич айтханнга кёре, ала битёу кьоркьуулу участкалада болгъандыла. Биогонлюкде бек жарытхан а Гирхожан сууну бассейниди.

- Биз андан узакъ болмай тошоп жану баргъанбыз. Объектни суратлагъа алгъанбыз. Чыран бузланы юслериндеги къар эрип башлагъан кюнле жетип келедиле. Къар

болмаса уа, буз теркирек эрип башлайды. Хауаны иссилги ол бийикликге төрели 10 градусдан кёп болса уа, биягъы Гирхожан сууну кётюрюлюгю хакъды, - дегенди алим.

Ызы бла журналистлени алларында Элбрус районну администрациясыны башчысыны орунбасары Муаед Азубеков сёлешгенди. Ол 5 эм 7 июльда районда табиьгъат кючню хатасындан жол мюлке аслам заран тошгенди. Федеральный жолну юсюнден айтханда, аны 14 жеринде ою барды. Андан тышында да, электрокюч бла газ баргъан ызла да бузулгъан эдиле. Алай битёу ол кемчиликле терк окуна кетерилип, машинала жюрюуча амалла кьуралгъандыла. Биогонлюкде битёу тошген заранненча сомгъа жетгени тохташдырла турады. «Жол мюлк управлениясы» кьырал казначей учрежденисыны таматасы Рафаэль Аюпьян да жолла бла байламлы болумну юсюнден кыска билдиргенди.

Журналистлени кезиулю соруулары уа Муаед Азубековха болгъанды. Андан тырныаузулагъа Гирхожан сууну кётюрюлюк келгенини юсюнден къалай бла билдиргенлерини юсюнден соргъандыла. Ол айтханнга кёре, черекни башында къутхарыучуланы къауану дежурство баргъан. Ырхы келгенин эслегенлей, ала связь бла бизге

билдиредиле. Суу адамла жашаган жерге жетерге уа 40 минут бардырады. Алай бла халкыны аягъы юсюне салыргъа заман жетиширикди.

ИТАР-ТАСС-ны энчи корреспонденти Герийланы Асият а адамланы кыйын болумлада кеслерин къалай жюрюуча кереклисине юйрету ишни юсюнден билдирге суйгенди. Муаед Азубеков айтханнга кёре, аллай юйретуле бардырыладыла. Халкъ къалайгъа къачып бугаргъа кереклисин да биледи. Дагъыда Тырныаузуу ара орамында кьонгуроула орнатыргъа мурат барды.

Кезиулю соруу а Аналаны Магометге болгъанды. Андан былтыр сентябрде Бахсан аузуна уллу хата келтирген Башкъара кёлню биогонню халини юсюнден эди.

Ол билдиргенге кёре, озгъан ыйыкъда анга вертолёт бла чыгъып къарагъандыла. Шёндю ары ауур техника кётюрюлюгенди. Экскаватор кёлню төгеренини жуларын суу, былтырча, тётюлмезча этиу ишлени бир ненча кюнден бошарыкъды. 2017 жылда сентябрде жууукъ кезиуде кёлде сууну ёлчмери 1 миллион кубометрге жете келген эсе, биогонлюкде ол кёрюмдө жаланда 250 мнг кубометрди.

ТАППАСХАНЛАНЫ
Аминат.

Байламлыкъла

Къарагъандыла, билгендиле, келишим жарашдырадыла

Къабарты-Малкъарны келечилери алгъаракъда Тула областьда болгъанларында республиканы туризм эм санатор-курорт кластерлерини презентациясын бардыргъан эдиле. Анга КъМР-ни курортла эмда туризм министри **Мурат Шогенцуков**, «Курорт Элбрус» акционер обществону таматасы **Беккаланы Хыйса**, «Чайка» санаторийни таматасы **Алим Закураев**, Тула областьны экономиканы айнтыу министрени орунбасары **Вячеслав Романов**, анда туризмни айнтыу жаны бла комитетни бёлюмюню таматасыны орунбасары **Елена Алексеева**, регионну туператорларыны бла турагентварларыны, Социал страхование фондуну, спорт эм профсоюз организацияланы келечилери да къатышхандыла.

Тобешуиде Вячеслав Романов Тула областьны Правительствосуну атындан

къонакълагъа ыразылыгын билдире, туризм жаны бла арада байламлыкъ кьурауну уллу магъанасы болгъанын чертгенди. Елена Алексеева уа областьны туризм жаны бла онгарыны юсюнден билдирип, коллегаларына «Тула областьны къонагъыны карталарын» бергенди.

Мурат Шогенцуков Къабарты-Малкъарда солургъа эмда саулукъларын иглендирирге къаллай онгла болгъанларыны, туризм жаны бла регионну энчилигини юсюнден да толу хапар билдиргенди. Жыйылууда эки къауум да мындан арысында туризм сферада бирге ишлерча амалланы сюзгендиле. Алай бла энди анда белгиленген ишлени тамамлар ючюн, жууукъ заманда власть органла тийишли келишимле кьуаргъа керекдиле.

Бизни корр.

Сабанланы буз уруудан сакълауну мадарлары излегендиле

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ол себепден министрствону башламчылыгы бла тийишли кьырал программа жарашдырылгъанды. Аны чеклеринде аграрийлеге аллай кьоркьуладан страхование этиу жаны бла болушлукъ бериледи. Битимчиликде урунганлагъа дагъыда аланы сабанларына кыйын табиьгъат болумла салган заранлы бир кесегин къайтарыргъа боллукъдула. Буздан кьоруулау жумушланы ахча бла жалчытыу а министрствону жууаллылыгында туюлюдо, дегенди Хатуов, ол Росгидрометни боюнундады.

Ол ведомствону башчысы Максим Яковенко да къатышхан эди кенгешге. Аны айтханына кёре, метеорология бо-

лумланы (буз ургъан, жауунла, туман) тюрлендириу бла Росгидрометни сауутланган службалары кюрешедиле. Аланы специалистлерини тергеулерине кёре жалаанда буз уруудан кьоруулагъа 680 миллион сомдан аслам керекди, эски оборудованианы жангыртыугъа кьоранчланы тергемей окуна.

Видеоконференциягъа къатышхана, ол санда СКФО-ну эмда ЮФО-ну регионларыны келечилери, эл мюлк объектлени буз ургъандан эмда башха кыйын табиьгъат болумладан кьорууларча РФ-ни Эл мюлк министрствосу, Росгидромет эм кьыралны субъектлери бирлешип алай мадар этерге керек болгъанларын белгилегендиле.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Кенгеш

Реклама къангала шахарны сыфатын нек бузадыла?

Нальчикни сыфатын бузгъан затланы, ол санда реклама конструкцияланы белгилини юсюнден сёлешингенди бу кюнледе шахар округну жер-жерли администрациясында бардырылган кенгешде. Ары реклама компанияланы эмда подряд организацияланы келечилери да чакъырылган эдиле, деп билдиргендиле администрацияны пресслужбасындан.

Муниципалитетни таматасы **Таймураз Ахохов** белгилегенича, реклама щитлени асламысында ким къалай эмда къалайда суйсе да орнатады. Бу ишге шёндю артыкъ контроль жокъду. Ол а шахарны архитектура сыфатын бузган болмаса, айбатлыкъ къошмайды.

Болумну ахшы жанына къалай тюрлендирирге боллугъу бла администрацияны Экономиканы айнтыу, хайырлануучу рынокла эмда предпринимательствога себеплик этиу департаментини башчысы **Ислам Ашхотов** шагъырейлендиргенди жыйылыугъа къатышханланы. Аны докладында айтылгъаннга кёре, бек биринчиден, реклама щитлени эм конструкцияланы орнатуу эмда хайырлануу жаны бла жорукъла тохташдырыргъа керекди. Реклама

ге тюшерикди; аны андан ары оюу да анда этиликди.

Ислам Ашхотов айтханнга кёре, бу жорукъланы жарашдырырдан алгъа башха шахарлада сынамыгъа тынгылы къаралгъанды. Сёзсюз, Нальчикни тарыхына, архитектура эмда башха энчиликлерине да энчи эс бурулгъанды.

Департамент жарашдыргъан регламентни проекттин шахарны башчысы дурус кёргенди эмда кенгешге къатышханагъа анга тынгылы къарап,

бла кюрешген предпринимательле жангы регламентден чыкъмай ишлеселе, щитлени неда белгилини орнатырча шахарны власть органлары бла оюулашыргъа керек боллукъ туюлюдоле. Алай белгини проект жорукълада излемлеге келишмесе уа, аны комиссиягъа суюуге берир-

эки ыйыкъны ичинде оюмларын билдирдирге чакъыргъанды. Андан сора ол Жер-жерли самоуправление советге суюуге жиберилликди. Шахарны архитектура сыфаты уа эки жылны ичинде жангы излемлеге тийишлиликке келтирилликди.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

БАГЪА БИЧИУ

Ахшы юйюрлени даражаларын кётюре

Кёп болмай Нальчик-де Къырал концерт залда ётгөн къуанчлы жыйылуда кёп ахшы юйюрле бегиленгендиде. Аланы араларында Элбрус райондан **Атмырзаланы Жамал** бла **Хауа** эмда **Османланы Аслан** бла **Айшат** да болгандыла. Ала не бла айырмалы болгандыла? Биринчилери алгъаракълада бардырылган конкурсада - «Россейни алтын юйюрю», экинчилери уа «Төрелени сакълагъан» деген номинациялада хорлагандыла.

медицинада да атларын айтдырадыла. Жамалны бла Хауаны тамата жашлары Арсен урунуу жолун Тырныаузуна тау-байыкъландырыучу комбинатында участканы таматасы болуп башлагъанды. Бусагъатда ол «Чегем энергону» директоруду. Эки сабий ёсдюредиле. Алим полицияны майоруду. Къуллугъуна кёре пенсиягъа чыкъгъанлыкъгъа, къолларын къучакълап, юйде олтуруп къалмагъанды, «Роснефть» жабыкъ акционер обществада

Атмырзаланы Жамал бла Хауа.

Османланы юйюрлери.

Кёнделенден Жамал бла Хауа бир къош къурагъанлы 55 озгъанды озгъанды. Беш сабий ёсдюргендиде. Ала барысы да бийик билим алып, бирер жерде бет жарыкълы урунадыла. Юйюрде энди онеки туудукъ да барды. Жамал Мусосович анадан, атадан да эртте ёксюз къалгъанын, детдомда ёсгенин да айтады. Жашаууну асламын ол Мусукаев аты колхозда шофёр болуп ишлегенди. Аны юй бийесе Хауа Зулкаевна уа къырк жылдан артыкъ заманны Кёнделенде экинчи номерли школда башланган класслада устазыкъ этип тургъанды. Ол окъутханладан кёпле бююнлюкде уллу къуллукълада, илмуда,

ишлейди. Юч сабийлери барды. Тамата жашы да атасыча, полициягъа къуллукъ этерге баргъанды. **Жангыз** къызлары Жаннет а кеси да анады. Аны да юч баласы барды. Ол Кёнделенде тёртюнчю номерли сабий садда юйретиучю. Марат а иши жолун ТВМК-да башлагъан эди, бусагъатда уа Кёнделен элли администрациясыны башчысыды. Ол да юйдегилиди. Аны да алында тёрт сабий сакъланадыла. Гитчеле алыкъа сабий садха юйрюйдоле, таматаракъла уа школда кичи класслада жаланда бешлеге окъуйдула. Анда уа Айшатны къыйыны уллуду. Ол жашауун тусунмай балаланы ариу

къылыкълы, жамаутатка тийишли адамла болуп ёсдюрге жоралагъанды.

Аслан школну башагъандан сора жашауун Кавказны тамашалыкъ табийгъатын сакълау гъа жоралап, «Приэльбрусье» Миллет паркда тамата егериди. Ол бу тийреледе ёсген хар терекни, хар кийик жаныуарны биледи, ала ючюн журеги бла къайгырады. Сёзсюз, аны иши къыйынды, къоркъуулуду. Сёз ючюн, 2016 жылда паркны бир кесегин ёртен алгъанда, ол кесини сагъышын этмей, болушлукъ келгинчи сакълап да турмай, аны ёчюлтюрге киришген эди.

Ол кеси да уллу юйюрде ёсгенди. Аны анасы Мариям «Жигит ана» деген майдалгъа тийишли болганды. Ынна бла аппа энди туудукълары юйретиуге, ишексиз, кеслерини тийишли юлюшлерин къошадыла. Сёзлери, ишлери бла да жаш тёлуге юлго кёргозтедиле. Мариям къызчыкъланы къол усталыкълагъа – эшгерге, быстыр тигерге, миллет тамгъала салыргъа, аппалары Илияс а жанындан сойген туудукъларына тилни бла адабиятны соерге, аныларгъа юйретедиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

Шимал Кавказ кюн сайын

Астрофизика обсерваторияла - «Discovery» телеканада

«Discovery Channel Russia» телеканалны журналистери Къарачай-Черкеси, Къабарты-Малкъарны бла Кавказские Минеральные Водыны тауларында РАН-ны астрофизика обсерваторияларыны юсеринден документли фильм алдыргъандыла. Ала Кисловодскда Шатджатмаз тауда юч километр чаклы бийикликде, Къабарты-Малкъарда Бахсан ауузунда эмда Къарачай-Черкесде орналган обсерваториялада болгандыла. КъЧР-ге уа энчи эс бурулганды. Журналистле кеслерини къарачуларына анда кюзгосюню кенглиги 600 метрге жетген, дуняда бек уллу эмда аз тюбеген радиотелескопу юсюнден билдирге сойгендиде. Фильм 2018 жылда октябрьде экранлада 40 тилде кёргозтюлюкдю.

Ичген суубуз тазады

Роспотребнадзор ичер суулары таза болган россейли регионланы тизмесин басмалагъанды. Анга кёре Шимал Кавказда жашагъанланы кёбюсю таза суу бла жалчытылындыла. Ол жаны бла Шимал Осетияны, Къабарты-Малкъарны бла Ставрополь крайны халкъларыны насыплары тутханды, ала суулары санэпиднадзорну мардаларына келишген он регионну санына тюшгендиде. Тизмеде биринчи жерлени Москва бла Санкт-Петербург эмда Шимал Осетия — Алагия аладыла. Аланы ызларындан а Къабарты-Малкъар барды. Мында шахарда жашагъанла таза суу бла 100 проценте, эллиле уа 99,88 проценте жалчытылындыла.

Алагияны ахыр патчагына - эсгертме

Шимал Осетияны интеллигенциясы Алагияны ахыр патчагы Ос-Багатаргъа эсгерте салынуу дурус кёрелде, деп билдиреди «Алагия» ГТРК. Аны Алагия христиан диннге кёчгенли 1100-жыллыгыны байрамына орнатыргъа мурат этиледи. Шимал Осетияны Тарых эмда археология институтуны алимлери суратчыла бурунгулу заманланы шартларын бузмай ишлерлерине болушурга айтадыла. «Ос-Багатар» проекте жамаут къошулуру ючюн, анга битеумиллет даража берилликти.

Акъсакъл да ЕГЭ-ни бергенди

Будёновск шахардан 62-жыллыкъ Сергей Шмелёв школчула бла бирге Бир къырал экзаменни берип тургъаны эки жыл болады Быыйл ол физиканни 76 балл алганды. Келир жыл ол кёрюмдюню 90-нга жетдирир мураты барды. Сергей Сергеевич физиканы школда окъуна сойгенди. Къырал экзаменнге кесин сын ар эмда 70 жылда да адамны жашауунда кёп зат этерге болушун кёргозюр ючюн таукел болганды. Кеси уа ЕГЭ – ол сейриди, аламотды, дейди.

Чеченли школчула дуня экспертлени сейрсиндиргендиде

Ментальный орифметикдан Дубайда бардырылган олимпиада дуняны торлю-торлю къыралларындан жаш математиклени жыйганды. Алагъа акъыллардан кёп цифраланы бирге къошоргъа, бёлюрге, керелерге да тюшгенди. Чеченли школчула ол заданиялары терк толтургъанлары бла дуняны экспертлени сейрге къалдыргъандыла. Энди ала Сочиде ноябрьде болушлукъ Битеуроссей олимпиадагъа хазырланадыла.

Астрономиядан дерслени – борчу хайда

Ингушетияны школларында жангы окъуу жылдан башлап астрономия борчу хайда окъутулукъду. Тамата классла гереки китагла да алынгандыла. «Астрономия окъуу программасы къошулгъанлыкъгъа, ол бир къырал экзаменнге кирмейди. Болсада анга атысаны болсун дегенча къараллыкъ туюлюсдю», - дегендиде республиканы билим берюу министрствосуну пресс-службасында.

Доммайда – «Орус тала»

Къарачай-Черкеси Доммай курортунда «Экокурорт Кавминводы» туризм-рекреация кластерни «Орус тала» деген субкластеринде инженер инфраструктураны биринчи объектлерини къурулушлары къолгъа алыннгандыла. «Бююнлюкде Мусса-Ачитара тауну этеклеринде суу бла жалчытынуу системасы ишленип башланганды. Анга керекли оборудование алыннганды, суу орунла да насос станция орналлыкъ жерле жарашдырыладыла», - деп билдиргендиде КъЧР-ни Башчысыны пресс-службасында.

Информангентстволаны билдирулерине кёре **ТЕКУЛАНЫ Хауа** хазырлагъанды.

Финанса

Гаражынг жокъ эсе, энчи кредит ал

Сбербанкны Къабарты-Малкъарда бёлюмюнден билдиргенлерича, машинаны салыр жер неда гараж сатып алыргъа суюнгелеге энди бу финанс учрежденияда энчи кредит берип башлагъандыла. Ахчагъа быллай хазыр объект сатып алыргъа неда аны кесинг ишлерге болушлукъду. Кредитни ставкасыны ёлчечи он процентди, биринчи тёлую уа – 25 процент. Ахча

бир жылдан башлап отуз жылгъа дери болжалгъа берилликти. Бёлюмню башчысы **Хамидби Урусбиев** айтханнга кёре, быйылны биринчи жарымында бизни къыралда автомашинала сатыулы рынок 18,2 процентге кёбейгенди. «Шёндюгю жашау-журт комплекслени асламысында кеслерини жер тубюнде орналган парковкалары да болуучуду. Аллай комплексде фатар са-

тып алгъанла аны тапландыруугъа да кёп къоранчла этедиле. Аны себелли машина салыр жерни сатып алырны сагъышын этген къыйыныракъ болады. Быллай финанс программаны хайыры бла уа ала аны да узакъ болжалгъа салмазгъа онг табарыкъдыла», - дегенди ол.

Бизни корр.

МАШУК-2018

Проектлерин кѳорууларгъа хазырланадыла

Шимал Кавказ аралы жаш тѳлю билим бериу «Машук-2018» деген форум башланьргъа кѳп къалмагъанды. Быйыл ол онунчу августдан башланып 24 августха дери барлыкды. Анга «До-

форумгъа къатышыргъа сюйгенлени айыруу башланганды. Комиссияны санында КъМР-ни Жарыкъландыруу, илму эмда жаш тѳлюню ишлери жаны бла министерствосуну, КъМР-ни

- Бизни бла тѳбешиде авторла кеслерини проектлерин кѳоруулауда биринчи атламны ѳтедиле. Мында ала ишлерин игилендирирча сынамлары болгъан, бирси жыллада форумгъа къатыша тургъан экспертледен керекли эсгериуле да эшитирге боллукъдула, - дегенди Саида Жанимова.

Эм иги проектни жарашдырырча итинулюк, аны тынгылы хазырлай билиу эмда социал жаны бла башламчылыкъланы жашауда бардыра билиу керекди, - деп къошханды КъМР-ни Парламентинде Жаш тѳлю палатаны таматасы Ахмед Когатыжев да. «Машукга» барлыкъланы къаууму 20 июльгъа белгили боллукъду. Аланы тизмеси бла КъМР-ни Жаш тѳлю кѳп функциялы арасыны эмда сагъынылгъан министрствону сайтларында шагъырейленирге боллукъду. Форумну аллында кандидатланы хар бири бла да энчи ишлерикдиле.

бровольчество» эмда «Гражданское общество» деген эки смена къатышырыкъдыла. Квотагъа кѳре Къабарты-Малкъардан ары 205 адам жиберилликиди. Алай ары къатышыргъа сюйгенлени саны уа бюгонлюкде алты жузден атлайды. 17 июльда КъМКЪУ-ну Ресурсла арасында

Парламентинде Жаш тѳлю палатасыны эмда университетни келечилери бардыла. Анга таматалыкъ а республиканы жаш тѳлю кѳп функциялы арасыны башчысы Саида Жанимова ѳтеди. Комиссия кандидатла бла тѳбешип, эм иги проектлери болгъанланы белгилерикди.

Жандауурлукъ

Сабий больницагъа - багъалы оборудование

Республиканы Сабий клиника больницасына предпринимательле кѳолларындан келгенича болушадыла. Бизнесмен Аксана Хацукова аланы санындады. Ма бу жол да ол, специалистле бла келишгенинден сора, анестезиология бла реанимация бѳлюмге 400 минг сомгъа мониторинг эми хирургияда хайырланылгъан респираторла сатып алгъанды.

Стационарны баш врачы Людмила Гусалова билдиргенича, жангы оборудование саусузаланы операциядан сора халларын билип турур

эм паллиатив болушлукъ берирге жарарыкъды. Предприниматель алгъаракълада да больницаны ларингит бѳлюмюне ремонт ѳтерге болушхан эди эмда инфузomatла сатып алгъанды.

Аксана Хацукова жандауурлукъ иш бла кесини сабийи къыйын ауруп бу клиникагъа тѳшгенинден сора кѳрешип башлагъанды. Андан бери иги кесек заман озса да, тиширью аны баласына болушханланы, аякъ юсюне салгъанланы унутмагъанды.

- Москваны клиникаларына барыргъа къолунг-

дан келсе да, саусузну жолда айландырыргъа жарамагъан кезиуле болладыла. Мында ишлеген врачлагъа уа жорекден ыразылыгъымы билдирге сѳюме. Больницагъа мындан арысында да къолумдан келгенича болушуркъма. Жандауурлукъдан иги иш болмагъан сунама,- дейди бизнесмен.

Людмила Гусалова, реанимация бѳлюминн врачлары, КъМР-ни Саулукъ сакълау министрствосуну келечилери да Аксана Хацуковагъа ыразылыкъларын билдиредиле.

Бизни корр.

БОХЧА

Депутатланы букъдурур затлары жокъду

Аланы пенсиялары стажларына кѳре 46 минг сом неда 63 минг сом боллукъду

Парламентибизни тѳбенни палатаны официал сайтында «Къырал Думаны депутатлары къаллай пенсия аладыла» деген аты бла биринчи кѳре справка басмаланганды. Белгилисича, Охотный Ряд орамда орналгъан мекамда тургъанла хакъларыны, пенсияларыны, льготаларыны юсюнден кѳп сѳлеширге сюймейдиле. Болсада ма документ!

Аны магъанасын ачыкълайбыз керекли ангълатуула эмда тюзетиуле бла. «О статусе члена Совета Федерации и статусе депутата Госдумы...» деген законда медицина, турмуш эмда пенсия гарантиаланы юсюнден сѳз баргъан 29-чу статья барды. Анда былай жазылады: беш жыл депутат болуп тургъан граждандын страховой пенсиясына къошакъ тѳлеуге эркинлиги барды.

Беш жыл – ол депутат болжалды. Къошакъ тѳлеу ол неди? Пенсия жыл саннга жетсе, парламентарий, башхалача, страховой пенсия табады. Арта уа анга белгили сумма тѳленеди. Къаллай бир? Охотный Рядда бешден он жылгъа дери тургъан ай сайын Думада бусагъат заманда ишлеген депутатны ахча саугъалаундан 55 про-

центин алады. Парламентде 10 жылдан аслам болса уа – 75 процентни. Бир болжал окъуна турмагъаннга зат да къошулмайды.

Бу жорукъла 2017 жылны биринчи январьдан бери ишлеп башлагъандыла. Аланы озгъан чакъырууну Думаы къабыл кѳргенди. Алгъын къошакъ тѳлеуени тохташдырууну низома андан да онглу эди: депутат стажынг бир жылдан юч жылгъа дери

болса, пенсия бла къошакъ тѳлеу ишлеген депутатны ахча саугъалаууну 55 процентин тутханды. Юч жылдан озса уа стаж – 75 процент.

Пенсия жыл саннга жетип, депутат полномочияларын юсюнден атып, федерал, регионал неда муниципал даражада чиновник болса, къошакъ тѳлеуно тас ѳтеди. Ол къулулукъдан кетсе, биягъы алады.

Эс буругъуз «ахча саугъ-

алау» эмда «ишлеген депутат» деген сѳзлеге. Аланы бу сорууну ачыкъ ангълаулагъа магъаналары уллуду. Ахча саугъалау – ол айлыкъ тѳюлюдю. Ол РФ-ни Президентини указы бла тохташдырылгъан бир мурдор суммады. Аны бир коэффицентте керелейдиле. Алай бла жална чыгъады. Быйылны аллында тѳбенни палатаны депутатыны 4 процент индексацияны тергеп ахча саугъалау

84774 сом болгъанды. Ма бу тарихден саналады аны пенсиясы, 399,3 мингден угъай, бир-бирле сунганча. Ол жангылчдан туадыла депутатла бир айгъа 200 минг сом пенсияла аладыла деген таурухла. Бусагъатда Думада 5 жылдан он жылгъа дери борчун толтургъан депутатны страховой пенсияны бла къошакъ тѳлеуно бирге алсакъ, 46 минг 626 сом болады. Он жыл, андан да аслам ишлегенни – 63 минг 581 сом.

Бу информация Госдуманы спикери Вячеслав Володинни буйругъуна кѳре хазырланганды эмда ачыкъланганды. Шѳндю пенсия жыл санны кѳтюрюлюю законопроектни сюзген кезиуде жамауат сетъледе тюрлю-тюрлю жалгъан хапарла жайыладыла. «Бизни букъдурур затыбыз жокъду», - деп айтханды Парламентни председатели. Бир-бирле, дейди ол, депутатланы пенсиялары къаллай бир боллукъду деп сорадыла. Депутатла уа жууап бералмай къоядыла, нек десенг билмейдиле.

Федерация Совет тынгысыз болмасын: сенаторланы юсюнден биз толду хапарлыбыз. Аланы пенсиялары тюз да депутатлагъа хайырландыргъан жорукъла бла тергеледиле.

Марина ОЗЕРОВА.
«Московский комсомолец» газет.

Эсепте

Багуш төбеле, бир жерден кетип, башха жерде чыкмазча

КЪМР-ни табийгат байлыкка эмда экология министри **Шауаланы Илиясны** башчылыгы бла Къабарты-Малкъарны муниципал кзуралыларыны санитар болумларын тинтген ведомстволары комиссиясыны жыйылыуу болганды. Анда 2018 жылны экинчи кварталыны эсеплери сюзюлгендиле эмда келир кезиге борчла белгиленгендиле. Жыйылыууга жер-жерли администрацияланы башчылары бла келечилери, министерствону бөлүмлерини, департаментлени таматарлары катышкандыла.

Аны башлай, Шауаланы Илияс республиканы элдеринде, шахарларында санитар болум иги жанына торленгеннин белгилегенди, эрттеден бери жыйылып турган кир-кипчикки танг кесеги кетерилгенин, эркин этилмеген жерледе къалган къулгъанланы тегю да биле-биле азайганын, черек боюнлары эмда келле тап халгга келтирилгендерин да чертгенди.

- Болсада багуш төбеле бир жерден кетириселе, бир кесекден жангылары кзураладыла. Тазалык ючюн бек алгга район эмда муниципал кзуралыуаны администрациялары жуаплы болгъанларын ала унутмазгга керекдиле. Аны ючюн анда-санда угъай, дайымда кюреширге, ангылатыу ишни да селейтмезге, бютюн кыаты мадарла этерге тийишлидиле,- дегенди министр.

Быйылны экинчи кварталында жер-жерледе болумну юсюнден

а министрни орунбасары **Олег Коновалов** билдиргенди. Ол республикалы правительство жер-жерледе санитар тазалык болуруна кыйгырганын, энчи программа да жарашдыргъанын чертип айтханды. Дагыда зыбыр коммунал къалгъан къулгъанланы айырып жыйуу эмда жарашдыруу жаны бла норматив-право актла къабыл этилгенлерин, анга кере КЪМР-ни кзурулуш эмда жол мюлк министерствосуну бла «Экологистика» ООО-ну араларында юч келишимге къол салынганын да билдиргенди.

Министри орунбасары дагыда «Россей Федерацияда төгерекде кзудуретни саклауу юсюнден» 2012-2020 жыллагга жарашдырылган кыралуу программга кере, Тырыуаузну тау-байыкъландыруучу комбинатындан черекге тышген хаталы затланы кетериу магъаналы борчладан бирине саналганын да эсертгенди. Май, Терк, Элбрус муниципал районлада бла Бахсан шахарда багуш төбеле төгерекде кзудуретге заран салган объектлени кырал реестрине кийирилгенлерин да билдиргенди.

Кемчиликлени юслеринден айта, докладчы жыйылгъанланы эслерин коммунал мюлкню ырыскы-техника къолайы артык доюн болмаганына, энчи техника кир-кипчиклени атарча контейнерле, аланы салырча майданла да жетмегенине бур-

ганды. Ол дагыда гинасуу болгъан затла, батарейкала багушлагга атылып къалмай, аланы энчи жырча амал кзурагга кереклисин да эсертгенди.

Олег Коновалов санитар болумлары игиге айланган элени да туура этгенди. Аланы араларында Хасанияны, Акъ-Сууну эмда Черек районну эллерин да санаганды.

Жыйылыуда Росприроднадзорну КЪМР-де Управлениасыны таматасы **Асанланы Зейтун** да селешгенди. Ол быйыл 14 августда кенгертилген жыйылыуу боллугун, анда санитар болум бла байламлы сёз бютюн кыаты салынырыгын, ары дери бардырылган тинтилуеде ачыкъланган кемчимликке ючюн да кыаты сураллыгын билдиргенди.

Элlerini санитар болумлары юсюнден а администрацияланы башчылары билдиргендиле. Ахырында министр Шауаланы Илияс жер-жерледе санитар-эпидемиология болумларыны игилендируге республиканы оночулары дайымда эс бургъанларын энтта да къатлаганды. Келир телюнеге таза хауаны, ариу кзудуретни къояр ючюн, хар ким да элинде, жашаган жеринде тазалык ючюн, кыаты кюреширге, ол ишни селейтмезге керекбиз деп эсертгенди.

ХОПАЛАНЫ Марзият.
Суратыны автор шаганды.

ЖАЙ СОЛУУ

Жарсытыр чурумла эсленмегендиле

Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны Билим беруу департаменти, окъуу учрежденияла эмда сейирлери болгъан организацияла бла бирге сабийлени жайда солуу кезуулерин муниципалитетде тийишлисича бардыргандыла. Аны чеклеринде талай орта школда кзуралгъан солуу лагерьеде юч жюзден артык сабий солугъанды, деп билдиргендиле администрацияны пресс-службасындан.

теу керекли дарманла эм препаратла бла жалчытылынгандыла. Специалистледе, ол санда юйретиучюле, педагогла, врачлада, аш-азык хазырлаучула да жетиширча бар.

Лагерьеде сабийлеге спорт-саулукъландыруу, граждан-патриотлукъ, социал, маданият, эстетика эм экология жаны бла айнытыу ишни толусунлай бардыргандыла. Гитче телюу кеп экскурсиялагга, спорт

Бу иш бир тюрлю чурумсуз бардырылыр ючюн, ол башларыны аллында лагерьлени таматарларына семинар-кенгеш кзуралгъан эди. Хар къайдада да къоркысузлукъну жалчыхан системалагга, ол санда отну ёчюлтючю, төгерек-башны видеогга тюшюручюю оборудованигга да тынгылы кыаралгъанды. Ашханалада эмда сабийле ойнаучу отуулада санитар болумгга тырман этерча тыйюл эди. Медицина кабинетле уа би-

эришулеге, конкурслагга, оюнлагга, викториналагга кыатышкандыла, заманларын кружоклада да зауукчу ётдюргендиле.

Быллай жерледе сабийлени сауукъларына багирек да эс бурадыла. Хар эрттен сайын зарядка, бассейнде сюзюу, кюндюз жукълау анга иги себеплик этедиле. Кыйын жашуа болумда болгъан юйюрленден сабийлеге уа юйретиучюле бютюнда сакъ болургга кюрешгендиле.

Бизни корр.

Айбатландырыу

Фонтан кече окъуна жарытырыкъды

Нальчикни солуу эм культуура паркыны ара жолундагы фонтан уллуну, гитчени да кзууандырган объектден бириди дерге боллукъду. Кюн къызыулада аны сериуюннюде солургга сийгенле аз тыйюлдюле. Алгъаракълада уа «Городская среда» деген программаны чеклеринде анга тынгылы ремонт этиллиги белгиленгенди.

Жангыртыллыкъ фонтан

толусунлай алгыннгы формасына келиширикди. Коммуникация системасын алышындырыгга тюшерикди. Андан сора да, кече жарытырча эмда омакылыкъ къошарча чыракъла да орнатыллыкъдыла.

Тийишли ишле бюгюнлюкде къыстау барадыла. Объект быйыл биринчи сентябрьге битерикди.

Бизни корр.

Башламчылыкъ

Индияны байрамына бир аз ушатып

Кеп болмай Къабарты-Малкъар кырал университетде Индияны маданият арасы къууанч халда ачылганды. Байрамгга вузну таматарлары, устазла эм ол кыралдан окъургга келген студентле кыатышкандыла. Къонакылагга, алада жюрюген адетге кере, насып, берекет тежей, «Мала» деген гюл къысымла берилгендиле, мангылайларына да къызыл бояудан тамгала салынгандыла. Эшикден кирген жерде уа «Ранголи» дин суратла дууа халда тизилип эдиле.

КЪМКЪУ-ну ректору Юрий Алыгудов маданият ара мындан арысында да айный барырын, студентле уа муратарларына жетерлерин, ахшы билим алып, журтларына даражалы специалистле болуп кыайтырларын тежегенди.

Бюгюнлюкде КЪМКЪУ-да Индиядан эки жюзден артык студент барды. Аланы асламысы медицина бөлүмде окъудыла.

Устазла, кураторла да алагга кез-кыулак болгъанлай турадыла. Ол себепден ала жангы болумгга терк тюзеледиле, республикада жашаган миллетлени адетлерин, маданиятларын да таныргга кюрешедиле.

Белгилисича, Индияда къайсы байрам да жырсыз болмайды. Клубну ачылыууна жоралап, Россейни бла Индияны гимнлерин сокъгандыла. Ананы юсюнден кеп жырла эм назмула да айтылгандыла. Къонакылары миллет аш-азыкъла бла сыйлагъандыла,

къызыла уа омакъ кийимледе тепсеуле бардыргандыла. Бирбирле уа кеслерин тюрлю-тюрлю хаталадан сакъларча къолларын да хна бла «меженди» суратла ишлетгендиле.

Жангы окъуу жылдан башлап, арада тепсеуледен, йогадан дерсле эм «меженди» ишлерге юйретген мастер-классла берип башларыкъдыла. Андан сора да, орус тилге кечюрюлген кинола кёргозтоллюкдюле, маданият жаны бла кермючле кзураллыкъдыла.

ЖЫЛЛА, АДАМЛА, КЪАДАРЛА

КЪАЧАН ДА, КЪАЙДА ДА ТЮЗЛЮКНЮ ЖАКЪЛАГЪАНДЫ

Бу хапарыбызда бир юйорню кьюанчлы, жарсыулу кюнлерини юслеринден айтырыкбыз. Таматасы Беппайланы Сосуна жашы Таусоду. Газетде аны юсюнден жазылганды. Болсада аллай адамны аты сагыныла турургъа тийишлиди, эллилери, жаш тёлү да биле туурча.

Ол 1906 жылда Яникойда тууганды. Анасы Жарашуулары Фатиматды. Адрах, Гитче деп эки къарындашы болгандыла, жангыз эгечини аты уа Азий эди.

Революцияны аллында жылла. Къарындашла энди акъылбалык бола турганла. Кеслерини атлары бла сабан соре боладыла. Бир ингирде алашаны урлайдыла. Адрах гудучулары ызыларындан болуп, Кенже тийресинде жетеди. Ала уа, сауутланган адамла, ушук атып, аны алайда жаядыла. Гитче уа ауруп ёлгенди. Азий Боллулагъа эрге барганды. Аны бир кызы бла жашы болганды.

Таусо Нальчикде Ленинчи окьюу шахарчыкъда билим алады. Андан сора элде колхозну председатели болуп бир аз ишлейди да, ызы бла кеси окьюп кеткен жерге кечеди. Анда студентлени окыуланды. 1931 жылда 13 мартда обкомну члени болады. Ол заманда Таусо малкъар тилде чыкъгъан «Ленинчи жол» газетин редактору эди.

Къыйын, къоркъуулу кезиу эди. Таусо ишни къолгъа алады. Ары дери уа Ростовда марксизм-ленинизм краевой курслада окыиды. Аны таусуп къайтхандан сора Нальчикде Ленинчи окьюу шахарчыкъда бир аз ишлейди. Башында айтаханыбызча, газет-

ге андан кечеди. 1933 жылда малкъар тилде «Къабарты-Малкъар литературада суратлау жыйымдык» чыгады. Аны авторлары Хочулары С., Отарлары С., Гуртулары Б., Татталаны М., Беппайланы Т., Улбашланы А., Теммоланы Х, халкъгъа керекли окьюру иш этгендиле.

Жарсыула, жалгъан дау бла аладан тутулгъанла болгандыла. Ол санда Беппай

жылы толгъан кызыккъыла-ры Аминат бла фатарларында эдиле. Тишируу къаты ауруп къалады да, анда къарар адам болмай, жууукълары элге келтиредиле. Таусо да, элге къайтып, кеси башчылык этген колхозда ишге тохтаиды. Ара мюлкню бал чибинлери бар эдиле да, алагъа къарап турады. Юйге жангы жан да къошулады. Атына Абдул-Керим атайдыла.

Кызылары Халимат, Аминат, жашы Абдул-Керим эм туудуклары.

улу Таусо да. Аны олтуртуп, алты айны ичинде соруу этип тургъандыла. Кеп жылладан сора, Къыргызда жашагъан кезиунде, биргесине ишлеген нёгерине айтыучу эди, къаты туюп, азап сынатханларын.

Таусону партиядан да чыгъарадыла. Терлик тапмагъандан сора башына эркин этедиле. Калмыков жангъандан алайык деп кюрешсе да, Беппай улу унамайды. «Партиягъа жангыз бир керде киредиле», - деп къояды. Ол заманда алай айтыргъа да жюрек керек эди.

Ол тутулгъан кезиунде юй бийчеси Газаланы Фатимат,

Алай бла кыуам жыл озады. Улуу Ата журт уруш да башланады. Яникойда, башха элде, шахарладача, жашланы къазаутха чакъырдыла. Къырк экинчи жыл кезиу Таусогъа да жетеди. Аны Карагандагъа ашырадыла. Урушха танкла, самолётла, башха сауутла чыгъарыу ючюн аслам темир керек эди. Аны эритир ючюн а – таш кёмор.

Жер туюне кирип ишлеген бюгонлюкде да бек къоркъуулу эмда къыйынды. Уруш жылланы кезиунде уа айтмай окыуна къой. Таш кёмор къазгъан магъаданчыла да жанларын

Беппайланы Таусо.

къолларына алгъанлай тургъандыла. Аны эсге алып, къырал алагъа аш-азыкъны бир аз ламыракъ бере эди. Таулу жаш къабынындан юлюш чыгъарып, юйорюне, юйдегисине жиберип тургъанды.

Ала уа сюрюнню кезиунде Къыргызстанны Ош областыны Наукат районуну Наукат элине тюшедиле. Фатимат ара мюлкде, тахта кегетле ёсдюрген бригадада ишлеп башлайды. Кесини эгечи Зайнаф бла къарындашлары Алий, Азиз Къызыл - Къаягъа тюшедиле. Келгенлей окыуна биринчи шахтагъа ишге киреди. Аны хакъына чыкъгъан аш-азыкъны жартысын Азиз кече бла Наукатха, эгечи Фатиматха элтип болганды. Арада уа эки жыйрма километр жол.

Уруш да бошлады. Къазаутха кетип сау къалгъанла аз-аздан къайта тебирейдиле. Таусо уа алыкъша шахтада уруна. Атасы Сосу жашын кёрюрге бек

термилип тургъанды. Жарсыула, ол къайтхынчы дуниядан кетгенди.

Ол 1947 жылда келеди юйорю болган жерге. Ауруулу болуп, къыйналып. Къауам кюннге ишден эркин этедиле. Ол кезиунде бир эллиси Гелястанланы Махмут милицияда ишлей эди да, аны болушлугуу бла Таусо, ызына шахтагъа къайтмай, юйорю бла къалады. Элде колхозда ишлеп турады.

Тутулгъан кезиунде кеп туюлюгени ючюн жюрек ауруулу болуп къалгъанды. Андан сора да, шахтада ауру ишде уруннганы да кесин билдиргенди. Алай бла саулугуу осалдан осал бола Беппай улу 1951 жылда ауушады.

Юйдегиси Фатимат бла ала бир жаш, юч кыыз ёсдюргендиле. Жаш Абдул-Керим кеп жылланы шофёр болуп ишлегенди. Бюгонлюкде юйорю бла Яникойда жашайды. Атасыны жеринде ахшы журтла да къурагъанды.

Къызыларыны юслеринден айтханда, таматалары Аминат Эзелэлине тюшедиле. Фатимат ара мюлкде, тахта кегетле ёсдюрген бригадада ишлеп башлайды. Кесини эгечи Зайнаф бла къарындашлары Алий, Азиз Къызыл - Къаягъа тюшедиле. Келгенлей окыуна биринчи шахтагъа ишге киреди. Аны хакъына чыкъгъан аш-азыкъны жартысын Азиз кече бла Наукатха, эгечи Фатиматха элтип болганды. Арада уа эки жыйрма километр жол.

Уруш да бошлады. Къазаутха кетип сау къалгъанла аз-аздан къайта тебирейдиле. Таусо уа алыкъша шахтада уруна. Атасы Сосу жашын кёрюрге бек

ОСМАНАЛАНЫ Хыйса.

ПРОФЕССИОНАЛЛА

Элине, жерлешлерине, тилибизге сыймеклик - жетишимлерини тутуругуу

Дунияны башында кимге да туугъан жеринден багъалы, ариу, хычыуун бир зат да керюне болмаз. Ата-бабадан къалгъан мурдор таш, кичилигинде чабып айланган орамла, таза шаш желчик, сууукъ шаудан суула, ариу ийисден тегерекни толтурган терекле, юлле, гокка хансла эсинги ёмюрге бийлеп, жюрекни теренде къалып, энчи жерни аладыла. Журтун суюген, аны адабиятын, маданиятын, тарыхын билген, кеси аны бир бутагъы болганын сезеди.

Алай адамладан бирине Лашкутаны орта школуна устазы Хаджиланы Фаризатны санаргъа боллукъду. Ол элини юсюнден былай айтады: «Лашкутагъа кирсем, къалай эсе да, бир кыуанч сезим бийлейди жюрөгимни. Аны хар адамы, чёбю, гитче талачыгъы, тереги, ташы багъалыды манга.

Окыуухан сабийчиклерини да тюз кесими жанымча кёреме. Ала мени элими ёзекчиликтеридиле, жюректеридиле, жулдучуларыдыла, хауачыкларыдыла. Ала аны тауларына, сууларына ушайдыла.

Жанхотияны бла Лашкутаны ортасын Бахсан суу айырады. Аны юсю бла салынган кепюрден ётгенимлей окыуна, бетиме бир хычыуун, ариу хауурады. Сора бир аз сөөлип, элини

тёгерегин къуршалагъан бийик таулагъа кезюмю айырмай ёхтемленип къарайма. Олсагъатда аны адамлары бу таулагъа ушагъанларын да сеземе. Алай болмаса, былай ташлы жерде юй-журт болгъан, мекямла салган алай тынч туюлюдо. Мени эллилерим, тауладан юлго ала, къаты да, жигит да, жигер да болгъанларын толу сеземе былай заманлада».

Фаризат бла ушакъ этип бошагъандан сора мен кеп сагыш этгенме, аны айтхан сёзлерин ичимден къатлап. Элин-жерин, инсанын да таза да жюреги бла сыйган айтталыкъды алай. Адам кесини сыймеклигин, жюрегинде болган жылыуун, акъылында болган ююмун сёзге сыйындырып, башхагъа жетдилерсе, ол уллу насыпды. Ол а мени ушакъ нёгеримде барды. Ол, къыйын болса да, элини школуна хайырылы жумушун бет жарыкылы тамамлап келгенли отуз алты жыл болады. Сабийлеге билим бергени бла къалмай, аланы ариу кылыккъыгъа, адепге, тамалагъа намыс бере, хурмет эте билерге юйретеди.

Ана тилибизни сабийлеге суюдюрюр, аны даражасын кетюрюр ючюн Фаризат тюрлю-тюрлю амалла излеп, ишинде хайырланады, кючюн-къарыуун, заманын, ниет бай-

Онг жанындан биринчи Хаджиланы Фаризат устаз нёгерлери бла.

лыгъын да аймай, конкурсла къурайды, школчулары чыгъармачылыккъыгъа итиндиреди, ала жазгъан назмуучкъланы, халпарчыкъланы, жомакъчыкъланы энчи газет этип чыгъарады. Айырмалы ишлерин а «Нюр», «Минги-Тау» журналлагъа, «Заман» газетге да береди. Жазыуучула бла тюбешиле къурайды, аланы чыгъармаларына атап, ачыкъ дерсле, ингирле бардырады.

Окыуучуларын тюрлю-тюрлю проекте бла ишлерге жетишмиле юйретгенине уа кесим да шагъат болганма. КъМР-ни Жарыкъландыруу, илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосу къурагъан

конкурсда тогузунчу классны окыуучусу Къадырланы Милананы Фаризатны башчылыгы бла хазырлагъан «Беш да Тау эли хазнасы» деген тинтуу-излем ишине жюри бирча бийик багъа берген эди. Къызыккъ халкъыбызны бурундан бери жюрютюлюп келген жауукъларына энчи эс бурганды. Аланы юслеринден не къадар кеп билер ючюн, школну тамата классларында окыуулангъа соруула жарашдырып, къагъытла юлешген эди.

Фаризат Юсуповна районда эм республикада устазлааны араларында болган эришулеге да тири къатышады. Ол «Ана тилим – жаным-тиним!»

деген конкурсда жыл сайын алчы жерлеге тийишли болады. Аладан биринде Къулийланы Къайсынын «Къама» деген назмусуна жораланган мастер-класс бергенди.

Дерсени уа кеси танымагъан, Бабугентни кадет школуна эмда Нальчик шахарны 13-чю номерли гимназиясыны окыуучулары бла ётдюрген эди. Назмуу кючюн ачыкълай, къаманы юсюнден кеп сейир шартланы келтирип, окыуучулары, устазланы, жюрини да бийик сезимлерин къозгъагъанды. Къама – ол игиликми огъесе аманлыккъымы сауутууду, деген соруу бла сагышландыргъанды.

Ахырында устаз назмуу кеси бир да болмагъанча шатык, адамны эсинден кетмезча окыуучынында, битен олтургъанла солууларын тыйып тынгылай эдиле. Дерс бошалгъандан сора школчула жерлеринден тепмей иги кесек мычыгъандыла, терен сагышча кетип. Мен да: «Къаллай чекисиз сыймеклиги барды бу устазы ана тилине, кеси окыуухан сабийлерине! Ол ненча баланы жюрегин жылытханды, жапсаргъанды, ненчасына тюз акъыл бергенди, ненчасын тюз жолгъа салгъанды?!» – деп, дерсден ыразы болуп кетдим.

АХАЙЛАНЫ Лариса.

ДАТА «АЙТЫР, ЁХТЕМЛЕНДИРИР ШАРТЛА БАРДЫЛА, АЛГА ДА ТАУКЕЛ КЪАРАЙБЫЗ»

Элбрус районну олимпиада резервли спорт школы жетишмил ишлегенли 25 жыл болады. Учрежденианы юсюнден толуп капар биз аны директору КЪМРде физкультураны бла спортну сыйлы къуллукчусу Чеченланы Арсенден сорганбыз.

- Арсен, школ къалай бла къуралганды?

- Районну Физкультура эм спорт комитетни башчысы Жапупланы Магометни башламчылыгы бла 1993 жылда ачылган эди - каратеден, боксдан, ауур атлетикадан, футболдан, волейболдан бла баскетболдан бѐлумле. Кѐп заманны ичинде ол олимпиада резервли сабий жаш тѐлю спорт школ деген ат бла турганды, алгъаракълада уа анга бюгоннюг атын бергендиле.

- Бир кесек замандан а Россейни югуну, ол угъай кыралны да эм иги школларына саналганды.

- Хау, биз Олимпиада оюнланы эки кере призѐрун, дуняны, Европаны бла Россейни кубокларыны бла башха халкъла аралы эришулени кѐп чемпионун хазырлаганбыз. Бек биринчи атларын каратечилебрибиз айтдыргандыла, аланы тренер Сергей Криваковский юйретгенди. Владимир Хашев Европаны жаш тѐлю биринчилигинде алчыланы санына киргенди. Андан сора къырал эм халкъла аралы турнирлде Уяналаны Аслан, Евгений Могилевец, Антон Чурковский, Аслан Кокаев, Артур Байбеков, Акъбайланы Анзор, Арсен Гу-

башиев, Алим Эминов, Артур Дударов, Расул Куготов, Галия Абулькина эм башхала жетишмил болгандыла.

Руслан Сижажев, къыралны чемпионатларында хорлап, Европаны биринчилигинде да майдал алганды, ол 2002 жылда Россейни эм иги каратечисине да саналган эди. Эм уллу жетишмил бла уа Аслан Гу-башиев къууандырганды. 1996 жылда ол, россейли каратечиледен биринчи болуп, дуняны чемпионатында хорлап, спортну халкъла аралы устасы болганды. Андан сора ол ат дагыда тѐрт спортчузгъа берилгенди.

Аладан сора келген тѐлюде къыралны эки кере чемпиону Руслам Нахушеви белгилерге тийишлиди. Тенгиз Калдани да усталыгы бла айырмаланы санындады. Арт жыллада Тебуланы Мырза-Бекни бла Таубекни хорлапларыны юсюнден дайым эшитгенлей турабыз.

Бюгонюкде уа гитче каратечилени Евгений Могилевец бла Руслан Нахушев юйретдиле. Аланы кѐлларында жарау этип, Россейни спортну усталары болганла асламдыла. Каратеге кызчыкъла да жюрюйдиле, ала да, эришулеге къатышып, майдалла бла къайтычудула.

- Болсада эм уллу жетишмилеригиз а ауур атлетикададыла.

- Башха тюрлю болуп амалы да жокъ эди. «Геологда» ауур атлетика бла кюреширча уллу, битеу керекли оборудование бла жалчытылынган зал барды, Шимал Кавказда ол эм игилени санындады. Анда жарауу

сынамлы юйретиучу, Россейни сыйлы тренери Маккаланы Махти бардырады.

25 жылны ичинде атлетчилебрибиз къырал, халкъла аралы даражада да уллу жетишмиле болдургандыла. Бек алгъа Аккаиланы Хажы-Муратны белгилерге керекди. Олимпиадалада бир-бири ызындан кюмш эм доммакъ майдалла алгъаны аны кючюне бла усталыгына шагъатлыкъ этедиле. РФ-ни, Европаны бла дуняны чемпионатларында хорлаганланы санына Созайланы Мухаммат, Василий Половников, Геккиланы Таукъан, Аслан Бидеев, Саракаланы Расул, Сабанчылы Мартин, Чингиз Дахкильгов, Мурат Тамазов эм башхала кире тургандыла.

Бир кезиуде ауур атлетика бла кызыла да тири кюрешгендиле. Эжорукъаланы Олеся, Оксана Бессонова, Залина Кулова, Марина Шарибова, Османланы Земфира эришуледе майдалла къытхандыла. Рагнета Карданова спортну халкъла аралы устасы да болганды, ол бусагъатда турнирде судьяны къуллугъун толтурады.

- Жаш спортчуларыгыз да къууандыра болура.

- Хау, жаш спортчула Къудайланы Жамал, Ёзданланы Мурат, Хапаланы Магомат, Аслан Каскулов, Алим Шогенов, Альберт Кипов эм башхала абаданладан ахшы юлгю ала билгендиле. Аланы юйрете, тренерле да усталыклары ёсдюредиле. Спортчуларыны жетишмилерине кѐре республикада бюгонюкде эм иги трелере Муаед Шаовну санаргъа

онг барды. Андан сора да, жаш атлетле бла Этезланы Вадим, Чингиз Дахкильгов, Маккаланы Хыйса, Геккиланы Таукъан ишлейдиле.

- Спортну башха тюрлюлеринде уа хал къалайды?

- Бизде бокс да иги айныганды. Школ ишлеп башлагъан биринчи жыллада боксдан жаш тренер Муаед Дышекю юйретгенди, бусагъатда биз жыл сайын аны хурметине республикалы турнир бардырабыз. Спортну устасы деген атны, биринчи болуп, къыралны биринчилигинде хорлагъан Виталий Майоров алган эди. Къырал даражалы эришуледе дагыда Алибек Газов, Замир Темиров хорлагандыла, Юсуф Кумыков а Европаны биринчилигины финалына да чыкъганды.

Жаш боксчуладан жетишмиле Хамзат Исаратов, Виктор Попов, Бабаланы Башир, Махтыланы Хасан, Жанукуланы Расул, Алийланы Малик да жетишмил болгандыла. Аланы юйретлене Чегембайланы Ахмат, Юсуф Кумыков, Гергюкъланы Ахмат, Замир Темиров спортчулары бютун уллу кѐрумдолеге жетерлерине къайгыра ишлейдиле.

Спорт школлары араларында бардырылган эришуле болдургъан жетишмилери биз ючюн бизге бир миллион сом берилген эди. Ол ахагъа тренажѐр зал ачханбыз, аны хайырындан пауэрлифтинг бла кюрешгенлеге тынгыла онгла къуралгандыла. Кюч троборьяда уллу жетишмиле болдургъан гѐжефибиз да барды - Курданланы Марат.

Умутландыргъан сабийле да кѐпдоле. Кюч единоборствола да айнып башлагандыла.

- Алай бла бусагъатда болгъан ырысхы-техника кѐлалыгыгызга ыразысыз?

- Хау, жарау этдирдирге, эришуле кѐураргъа да онгубуз барды. Районну администрациясындан болушлукъ дайым табабыз, Физкультура эм спорт комитет а биз ишибизни жетишмиле бардырыу ючюн къолдан келгени аймайды.

- Спорт учреждениагызга 25 жыл алай кѐп туйюлдо. Болсада, сизни айтханыгызгъа кѐре, ёхтемленирча жетишмилеригиз кѐпдоле.

- Спортну сыйлы устасын, спортну халкъла аралы 15 устасын, спортну 60-дан аслам устасын хазырлаганбыз. Школлубуз, битеурроссей конкурсада эки кере къытып, грантла алганды, Россейни спорт министрдендырылган кѐпден келгенди. Ючуленген спортчулары болдургъан бийик жетишмиле ючюн «Россейни сыйлы тренери» деген ат берилгенди, аланы араларында къырал саугъала, КЪМР-ни Сыйлы грамотасын алганла, «КЪМР-ни физкультураны бла спортну сыйлы къуллукчусу» деген махтаулу атны жюрютгенле, да бардыла.

Анатолий ТЕМИРОВ.

АКЦИЯ

Таула кючлюлени, усталаны эмда мажарулуланы хурметлейдиле

Орус география биригюню (РГО) Къабарты-Малкъарда «Альтаир» жаш тѐлю клубу келечилери алгъаракълада Бызынгы тарында болгандыла. Клубу башчысы Мокъваланы Тенгиз айтханнга кѐре, бу иш «Жашил маршрут» деген Битеурроссей экология акцияны эмда «Къюркѐуусулукъну школу» деген билим беруу курсну чеклеринде бардырылганды. Анга РГО-ну Эксперт-аналитика департаментини кенгешчиси Эллина Пекуровская, КЪМР-ни Курортла эмда туризм министрствосуну эм Къабарты-Малкъарны къырал Бийик тау заповедниги келечилери да къатышхан эдиле, деп билдиргендиле «КБР-Инфо» информгентстводан.

Биринчи кюн жаш тѐлю заповедникни Къашхатауда управленисында болгандыла. Анда алгъа деп бу учрежденианы ишини, ол тийреледе болган жаныуарлары, битимлени, анда бардырылган билим беруу проектлени юсюнден интерактив дерс къурагандыла.

Ызы бла активисте «Бызынгы» альплагерьни тийресиуде чатырла орнатхандыла. Сѐз ючюн айтханда, ол кюнледе

анда Россейни талай регионларындан жаш волонтерла да усталыкларын ёсдюргендиле. Биринчи кюн ингир алада «Альтаир» клубну активистере экология жолчукъ бла Россейде эмда Европада эм уллугъа саналган Бызынгы чыранган дери кѐтурюлгендиле. Арта къайтханларындан сора уа, чатырланы аллында олтурууп, чай иче, волонтерла бла да танышхандыла.

Къонакълагъа клуб не затларындан жаш волонтерла да бегирик да сейир проектлени бла акцияларыны юсюнден да хапарлагандыла. Волонтерла уа аланы Орус география биригюнде адам кесини чыгъармачылыкъ хунерлиги къалай ачыкъларга эмда аны жашауда, урууду да къалай хайырларыгъа боллугуу бла шагъырейлендиргендиле. Экинчи кюн альпбазаны баш-

чысы Аналаны Алий жаш тѐлюге экскурсия бардырганды. **Бызынгыны географиясыны**, бу тийрелени тарыхны, альплагерьни ишини юсюнден да кѐп сейирлик хапарла айтханды. Инструктору, СССР-ни альпинизм спортдан устасы Виктор Панченко уа ол тийреледе къааланы башларына элтген маршрутланы, къутхаруу-излеу иш къалай къуралганыны юсюнден бил-

диргенди. Андан сора активисте Мижирги таргъа эмда лагерны къатында чучурладан бирине баргандыла.

Мокъваланы Тенгиз айтханнга кѐре, «Къюркѐуусулукъну школуну» чеклеринде клубда биринчи медицина болушлукъ берирге, альпинист кереклени хайырларыгъа, ачыкъ отда аш хазырларгъа, къаалагъа ёрлерге юйретдиле, чыранлагъа бла чучурлагъа жолуучулукъла къурайдыла. Анда сабийле бла тау туризм эм альпинизм жаны бла белгили специалистле ишлейдиле.

Эллина Пекуровская РГО-ну жаш тѐлю бла байламлы проектленин жашауда бардырыуда Къабарты-Малкъар энчи жерни алгъанын белгилегенди. «Анга жалаңда республиканы ариу табийгъаты, бай тарыхы угъай, «Альтаир» клубу тири къармашууу да къошумчулукъ этеди», - дегенди ол. «Къюркѐуусулукъну школуну» эсеплери жууукъ кезиуде чыгъарыллыкъдыла. Бек тири активистлени уа Росссоюзспасны регион бѐлюмюню сертификатлары эм ыспас къагъытлары бла саугъаларыкъдыла.

Басмагъа УЛБАШЛАНЫ Мурат хазырлаганды.

Ыйыккытпа гороскоп

21 июльдан 27 июльга дери

КЪОЧХАР (21.03-20.04) Заран келтирген кылыкларыгызы кыоргы тап кезиудю. Ишчи сагытларыгызы нисам халга келтирирге керек боллуктурады. Бошунда оздурган заманы да хайырлансагыз а, эсеплери кыуандырлыкдыла.

ТАНА (21.04-21.05) Энци жашауугызда тюрлениуе болурга боллукдула. Жашау нөгөрлери болганланы уа жууаплыклары эки кереге кёбейеди. Нек дегенде юй-юрюгюзде бир кыаум жарытхан соруула чыгындыла.

ЭГИЗЛЕ (22.05-21.06) Ыйыккыны аллында жолоучулукка чыкмагыз. Жолда тапсыз ишле болурга боллукдула. Андан эсе ишигизге берилгиз. Алай анда да саклыккы изленирикди эмда кыаты нисам.

АЙЫРЫЧАБАКЪ (22.06-23.07) Ыйыккыны ал кюнлеринде ахча-бохча бла байламлы соруула боллукдула. Бу кюнледе кишиге ёнкюч бермегиз, кредит да алмагыз. Ый-

ыккыны экинчи жарымында эрттеден бери кёрюрге излеп турган адамларыгыз бла тубешириксыз.

АСЛАН (24.07-23.08) Бу кюнледе сатып алган затларыгыз хайырлы боллукдула. Ыйыккыны экинчи жарымында жолоучулукка атланыгыз, бир кесек солугуз. Хар ахшы башламчылыккыны уа эсеплери да ахшы боллукдула.

КЫЫЗ (24.08-23.09) Юйренип тамалап турган ишлеригиз бла кюреширкисиз. Кертисин айтханда, бу кюнледе ол керекди сизге. Нек дегенде бу кезиу уллу башламчылыкларыгызга, жангы жумшларыгызга артык келишмейди.

БАЗМАН (24.09-23.10) Суйген адамыгыз бла арагызда даулашла чыгарыкдыла. Сиз кесигиз айтханы тутарыксыз, ол да — тюз алай. Андан сора да, сабийлени юйретуи жаны бла сёз кызгалыгызга боллукду. Невраларыгызы сабыр этерге кюрешсегиз керекди.

АКЪЫРАП (24.10-22.11) Ыйыккыны аллында юйор жашауугуз бла байламлы бир кыаум чурумла эсленирикдила. Бир талай кюнден а сиз кеси кесигизге тырман этеркисиз. Ол затла бола-бола тууучудула, алай дагыз да бир кесек шошайсагыз иги эди.

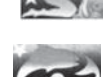
МАРАУЧУ (23.11-21.12) Бу кюнледе ишчи жолоучулукка атланмагыз. Ишигизде да солуу кюнле алалсагыз, бек иги боллукду. Жууукларыгызы жокларга да тап кезиу тойюлдо. Нек дегенде ала эрттеги даулашланы жангыртурга боллукдула.

ТЕКЕМЮЙОЗ (22.12-20.01) Ахча бла байламлы ишлеригиз жюрегигизни жарсытырыкдыла. Кыоранчыларыгызы эсепде тутарга кюрешигиз. Кыолугызда ырыксыз да бек сак болугуз. Бу кюнледе кесигизни алдатырсыз деген кыоркыу барды.

СУУКЪУЙ (21.01-19.02) Адамлагы оюмугузну тюзюнлей айтп кыойган кылыгыгыз барды. Аны ючюн тырман эшитирге тыошенин да билесиз. Алай бу кюнледе биягы жол бла барырга боллуксуз, бир кесек тыйыпалсагыз а игиди.

ЧАБАКЛА (20.02-20.03) Сиз тыйыгычлагы артык эс бурмай, айтханыгызга да сагыш этмей турасыз. Алай бир-бир сезлеригиз кыатыгызда адамланы жюреклери кыйнагандыла. Аны себепли ол жаны бла оюм чыгарырга, тюзелирге заман жетгенди.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 1. Бууунлукъ. 5. Жаз башында жауган кыар. 8. Ораза ай. 9. Ёсген затны суу, башха минералла бла жалчытхан кесеги. 10. Ариу чам. 13. Жашырын зат. 14. Шимал жанында республика. 15. Бузуу тапхандан сора биринчи сютден этилген аш. 18. Чам тепсеу. 19. Эфенди сабийлени кыолларына тойючюу чыбык. 24. Заказ. 27. Бир ётмекге жетерча ун. 28. Шарк кыраллада кыуллукчу. 29. Эрттеги таулу. 31. Нарт. 34. Аллай жер барды Кыашхатау тийресинде. 35. Бир бирден узакъ кетиу. 38. Ётюрюк зат. 40. Эр кишиле душман болсала, аны да этедиле. 41. Кертчиликке сёз бериу. 42. Кыан бирлик. 45. Анга жуклаганында кыарайса. 47. Соруу этилген кюн. 48. Бишлаккыны аны бла этсенг, хыра болмай, кёп турады. 49. Грецияны таулу аты. 51. Таула арасында тюз жер. 52. Биченчи жыйыннга бек керекли затла. 53. Гюлно аты. 55. Жиб этерге жарашдырылган тууар тери. 56. Мюлк.

ЁРЕСИНЕ: 1. Вольный Ауулну аты. 2. Генералны кёнчегинде кызыл ызык. 3. Кюн бет. 4. Азияда мюлк оночу. 5. Аллахны суйген кыулларындан бири. 6. Сенек ауузуна илиннген биченни мардасы. 7. Кыоншу республика. 11. Жауунда бек керекли зат. 12. Кыумач. 16. Жазыучу Хучиналаны ..... 17. Жазыучу Текуланы ..... 20. Арпа. 21. Кыоруулачу. 22. Биреу ёлгенден сора, аны мюлкюне ие болган адам. 23. Нарт тишируу. 25. Фашистле бла бизге келген аскерни миллети. 26. Нарт. 30. Кыыйынлыгыны юсонден айтыу, аллай жыр да барды бизде. 32. Кыанатлы. 33. Кыан алычуу мойюз. 36. Бир неда эки жаны да жютю болган темир таяк. 37. Уллу чёгюч. 39. Атны туягынын аяулу этген зат. 42. Таулу эл. 43. Ишни этерге хазырланыу. 44. Адамны жашай барганда кыарыусуз болган чагы. 46. Зыбыр жюнден этилген халы. 50. Дунияда бек белгиле музей. 51. Ахшам кыарангы. 54. Кыанатлыны юйю.

Судоку

			1	4	6			
9	4						7	6
	3	1				2	4	
	6		2		8		1	
			4		1			
	5		6		9		3	
	9	4				6	2	
2	1						5	3
			5	2	4			

ГАЗЕТНИ 87-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СУДОКУНУ ЖУУАПЛАРЫ:

3	6	8	1	5	4	7	9	2
9	2	1	7	8	3	4	6	5
5	7	4	9	2	6	3	8	1
4	9	5	6	7	1	8	2	3
1	3	6	8	4	2	5	7	9
7	8	2	3	9	5	6	1	4
2	4	9	5	6	8	1	3	7
6	5	3	2	1	7	9	4	8
8	1	7	4	3	9	2	5	6

Ёресине, энине да белгиленген квадратлада тарихле кыайтарылмазга керекдиле. Тюз толтурулган судокуну эсеби барысында да бир боллукду.

ТОКУМАЛАНЫ Салим хазырлаганды.

ГАЗЕТНИ 87-чи НОМЕРИНДЕ БАСМАЛАННАН СЁЗБЕРНИ ЖУУАПЛАРЫ:

ЭНИНЕ: 1. Ун. 5. Эс. 7. Дорбункул. 8. Наша. 9. Чам. 10. Азат. 13. Кундуш. 15. Солтан. 16. Кыр. 17. Алаша. 20. Кыан. 22. Тап. 24. Аркыан. 26. Тал. 27. Махтау. 28. Гемуда. 31. Роза. 33. Чат. 34. Тылы. 35. Кыанатлыла. 36. Ай. 37. Ат.

ЁРЕСИНЕ: 1. Ууанык. 2. Жора. 3. Кыуран. 4. Чура. 6. Сарпын. 11. Жула. 12. Бота. 14. Нюр. 16. Токъ. 17. Маркыа. 18. Кыт. 21. Нал. 23. Пух. 24. Араб. 25. Ниет. 26. Туу. 27. Марако. 29. Ахырат. 30. Баста. 32. Алам. 34. Тулу.

Учредительле: Кыабарты-Малкыар Республиканы Парламенты бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ ЖАМАЛ

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МОКЪЛАНЫ Зукура (беломно редактору),
ТИКАЛАНЫ Фатима (беломно редактору).

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кыоруулау жаны бла Кыабарты-Малкыар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагы "КыМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Налычк шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикге кёре 19.00 сагытта кыол салынады. 20.00 сагытта кыол салынганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГАНЛА:

Текуланы Хауа - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия, Кучукланы Сафият - жууаплы секретарыны орунбасарлары; Токумаланы Салим - (1,2,3,9-чу бетле), Ахмедбекланы Жаннета - (11, 12-чи бетле), Зезаланы Лида - (4,10-чу бетле) - корректорла.

Тиражы 1401 экз. Заказ № 743 Багысы 15 сомду.

РЕДАКЦИНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Налычк шахар, Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы: elbor_50@mail.ru